

ШЫН

СЭКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИН,
АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1955
МАЙ
15
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 98 (3292)
Өртөз 20 коп.

Күрүнениң чаа чээшкининге найыралдыг бижидишкени-биле совет кижилер тайбынче чүткүлдүүн болгаш Төрөөн чурттунга ынакшылдыын илередип турар.

Көдээ чоннуң ортузунга кино көргүзүлгезин экижидер

Совет Эвилелинң Коммунистг партия-зынын Төн Комитетинин январь Пленуму көдөзөгө масса-политиктиг ажылды шаг-үргүчү экижидер дугайында партия, профсоюз болгаш комсомол организацияларына хулааң. Көдөзөгө партия организацияларынын, культура-чырымынын албан черлеринин, агитаторларынн хүн-бүрүдө кижизидилгелиг, пропагандалыг ажыл-чорудугазында чутула чепсез болза, көдээ ажил-агай теманыга өртем тайылбырын, өөредилге-кижизидилгелиг болгаш документалыг кинолар болур. Мурнакчы колхозтарын, совхозтарын, машина-трактор станцияларынн дуржулгалын кино көргүзүлгезинде чырыдып турар. Шөлдерин белик дүжүдү, мал ажыл-агынның продуктузун белидери, техниканың таарымчалыг ажылгазы дөш демиселге колхозчуларын, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчыларынн мурнакчы база чаартыкчы дуржулгалын, совет эртемнин чедипкинерин тайылбырып турар көдээ ажил-агай киноларын өң ылаңгыла көдээ чоннуң ортузунга көргүзөр чорук чутула ролдуг болуп турар.

Ылаңгыла чамдык райкүүсөмнар кино четкилериниң ажылдакчыларын кижизидеринче база оларнын амдырал-чурттага азынча четпес сагыш салып турар. Областиң культура өргөледи, оң кинофикация кылдын районнарнын культура кидистериниң ажил-чорудугазын кошпак удуруп, чонга кино көргүзүлгезин экижидеринге оларга четпес дузалажып турар. Областиң кинопрокат конторазы кинолар-биле, өң ылаңгыла көдээ ажил-агай кинолары-биле районнарны четпес хандырып, үндүрүп турар киноларның техниктиг көрдүзүлгезин четпес боттандырып турар. Кино механиктериниң билиг-мергежиян белидер талазы-биле четпес ажилдап турар. Моон харазы-биле чамдык механиктериниң чурум-сагылазы баксырап, ажилдан жуугар чоруу ам-даз бар.

Ам үеде ССР-де 123 муң аялгубтар, 390 муң библиотекалар, 54 муң кино установаалар санатынын турар. Культура-чырымынның албан черлеринин четкини чүгө хоорайда эвес, харын көдээ дүргени-биле өзүп турар. Көдээ черлерде чыл-бүрүдө муң-муң чаа клубтарын тулуп, чаа-чаа культура бажынарнын, библиотекаларын, номчулга-бажынарнын болгаш радио белидирлерин ажилдып турар, киноустановааларын саны көзүндү турар. Биастың областа ам 107 киноустановаалар, көдөзө 99 доктаамал болгаш 9 көзүп чоруур киноустановаалар бар. Биастың областың кинофикациялар боттарынын мурнунда туруп турар кол сорулга-ларын чедипкинерин күсүдип болуруну өң чутула байдаларнын бирээни болза, доктаамал болгаш көзөр киноларын чеп ажилгазы болур.

Ажылчы үлөөрлүг болгаш квалификация тургузар болза, киноустановааларнын азыа чурат чоруу эвезелер, көргүзүлгезин кино чуруктарын көр согуургалы угадыр. Бо чылдың бирги кварталында көдөзө кино көргүзөр талазы-биле эки чедипкинерин чедип алган кино механиктери хей. Чижээ, Черлавакский — Бай-Тайга району, Бухтеев болгаш Житников — Кызыл району, Петерин болгаш Самоскин — Улуг-Хем району, Поминон, Благинин, Дмитриев, Никитин — Тады району болгаш оон-даа өскө мурнакчы механиктер бар. Ол ылаңгыла Тес-Хем районун киноустановаалары чонга кино көргүзөр талазы-биле бо чылдын чүгээр экижизидилгени чедип алган.

Миндыг болза-даа кино көргүзүлгезинин талазы-биле четпестер бар болуп турар. Чуд дие, эртен чылын Чөөн-Хемчик районунга чоннуң ортузунга кино көргүзөри четпес организастаңган турган. Бүдүн чылдың дургузунда районунг Калинин, Ленин аттыг колхозтарына кинону чүгө ки-й-үш-де катап көргүскөн, сүт-баран фермаларында ажилдып турар колхозчулар кинону үр тө иштиңге көрбөй турган фактылар бар.

Ол ылаңгыла Каз-Хел районунд Тере-Хөдө Крушев аттыг колхозта кино көргүзүү көчүгү багай. Колхозчулар кинону миңа-хаак көрүп турарлар. Ол үнүп турар кинолар дөзөгө шүтүп-ла эрижирлэй берген, хей катап көргөн кинолар болур. Тере-Хөдө чаа кинолар чорууду көр дугайында областың кинопрокат чери бандыг-даа сагыш салбайн турар. Оон аягыда бо чылдың эгезинде Чадананын кинопрокат конторазы ай дуртуунда ажилда-ваанын чылдагалы-биле Чөөн-Хемчик, Сут-Хел, Барымы-Хемчик болгаш Бай-Тайга районнарнын киноустановааларынн хей кезин ажилын совсаткан турган.

Совет чазактың төлөөлеринң Берлинде эвп келгени

Гитлерди кадыг-дошкун кудаланыш-кында Германияны хосталганын оң чыл аякка байыраалыга кырып чораян Совет чазактың төлөөлери ССГЭ-нин Министрлер Төвүзелинң Даргазынын Бирги

Оралакчыны, СЭКП ТБ-нын Президиум кежигүнү М. Г. Первухинге баштадыр май 12-де Берлинден Москваже эвп келген. (СЭТА).

Көдээ ажил-агай артельдериниң 6 муң чаа кежигүннери

ЛЕНИНГРАД. Чамдык хөвү ажилдарынн өгөлдерин мурнунда Сосновский районунг Шалин аттыг көдээ ажил-агай артелиниң кежигүннери Ленинградтың бүдүрүлгезинден келген ажилчыларын болгаш албан-хаакчыларын 10 өбүгүлелерин ахлоа хулаеп алган. Чаа келгенер ахлоо бүдүрүлгезинде иден-кейдег кирди өгөлдерин.

Колхозтары барып чурттаар болгаш ажилдаар белидери илереткен ажилчы чоннарнын саны хүнүң-не өзүп турар. Сөөлгү үш айларын дургузунда чүгө областтын көдээ ажил-агай өргөлелинң путевкаларын ботуар колхозтарже үш муң хире ажилчылар болгаш албан-хаакчылар чорутканнар. Бүгү-ле бо үениң дургузунда көдээ ажил-агай артелиниң кежигүннеринге күш-ажыл кылдып шымдар ады муң ажил өр, херез-жен кижилер хулаеп адынган. (СЭТА).

КҮРҮНЕНИН ЧАА ЧЭЭШКИНИНГЕ БИЖИДИИШКИН УЛУГ ЧЕДИИШКИНИНГ ЧОРУП ТУРАП

ССРЭ-ниң улус ажил-агайын көзүдериин (1955 чылда) чаа Күрүнө чээшкинин үндүргенини дугайында доктаалы Кызылдын алгы заводунун сапот дараар мастерсазынын коллективни улуг көдүрүшкүн-биле утсаан. Ажил-инчилер Күрүнениң чаа чээшкининге бижитишсаан, күш-ажылчы чаа хулааңгелерин ап турарлар. Чурукта: сапот мастерсазынын коллективинин мурнакчылары (солгай талзындан он талзынче) С. Данзырын, В. Хлопушин, В. Санников, Е. Сафронова, И. Санни, Г. Имоудинов болгаш Т. Лазонов оларнын чаа чээшкинге бижидип турары.

Чаа чээшкинни үндүргенин москвачылар изии-биле чүүлдүгүнүп хулаеп ап турар

Бүрүнениң чаа чээшкинин үндүрген дугайында Совет чазактын доктаалы Москваның ажилчы чоннары патриотчу улуг көдүрүшкүн-биле утсааннар. Боттарынын шыгамырларынын кезезе москвачылар күрүнөгө чээш кылдыр күсүдип-биле берип турар. Бешки беш чылдың сөөлгү чылы — 1955 чылдың плаваны хуусаа бетинде доозары дөш демиселге олар күш-ажылчы улам улуг чедипкинерин чедип ап турар. Москваның «Кадыр болгаш Маска» заводу. Бо бүдүрүлгениң металлургия майда ооналгага немей хей-хей тонна канын экидирген. Кай экидиркичлери болгаш прокатчылар деринкинерин улам эки ажилгазын, продукциянын бот-үенин куудуларынын орадажып турар. Шүткүш хевирлээр четтин кызыл булунга кай экидиркичлери, шүткүчүлөр, хевирлечилер, мастерлар, инженерлер чылган. Заводтук хоочун металлургия эш Каскин сөс алган. Оң чутулаалы: — Чээшкинин күрүнөгө өөрүшкү-биле берип турар бис. Бо болза, чурттин улус ажил-агайынн дүрген көзүңүргө илгини берип турар. Чаа чээшкин үндүргенин изии-биле байырап, чүрөвтиң бүтү ханындан азыа билимди түр мен. Биастың Төрөөн чуртувус улам чараш, чазатга болгаш күчүлүг болулу!

Совет кижилер бистер — тайбын кижилер бис, — деп слесарь эш Алексеев чутулап турар. Ынак Төрөөн чуртка, оон камгаланыр арганы болгаш экономикаг күчүзүн бижидеринга чүгү-даа карап намыс бис. Станок тудушунуңуң «Кызыл пролетарий» заводунуң коллективин чаа чээшкин үндүргенин илгит чүүлдүгүшкүн-биле утсааннар. Бүдүрүлгениң бүтү четтеринге болгаш салбырларынга хей кижилег хурадар болган. — Совет кижилер, — чээшкинге бижитишсаан, СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң илгити сессиянын шийтерлерин амыдырал кырынга боттандырынын херезинге болуңуң салышканын кырып турар деп № 2 механик цехиниң чоңдурткучу эш Брунов чутулаан. Чээшкинге бир айнын ажыл төлөвирин бижидип тур мен. Бүтү-дегелге тайбынның херезе дөш совет улус могак чок демисежир. — Совет кижилер, — чээшкинге бижитишсаан, Владимир Ильич аттыг «Балбир» заводка, «Трехгорная мануфактура» комбинатыга болгаш найысаалдык өскө-даа бүдүрүлгелерин митингилер болгаш хурадар болтулаан. Чаа чээшкинге москвачылар найыраалыг болгаш организастыг бижидип турар.

Совет кижилер бистер — тайбын кижилер бис, — деп слесарь эш Алексеев чутулап турар. Ынак Төрөөн чуртка, оон камгаланыр арганы болгаш экономикаг күчүзүн бижидеринга чүгү-даа карап намыс бис. Станок тудушунуңуң «Кызыл пролетарий» заводунуң коллективин чаа чээшкин үндүргенин илгит чүүлдүгүшкүн-биле утсааннар. Бүдүрүлгениң бүтү четтеринге болгаш салбырларынга хей кижилег хурадар болган. — Совет кижилер, — чээшкинге бижитишсаан, СЭКП ТБ-нын январь Пленумунуң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Советиниң илгити сессиянын шийтерлерин амыдырал кырынга боттандырынын херезинге болуңуң салышканын кырып турар деп № 2 механик цехиниң чоңдурткучу эш Брунов чутулаан. Чээшкинге бир айнын ажыл төлөвирин бижидип тур мен. Бүтү-дегелге тайбынның херезе дөш совет улус могак чок демисежир. — Совет кижилер, — чээшкинге бижитишсаан, Владимир Ильич аттыг «Балбир» заводка, «Трехгорная мануфактура» комбинатыга болгаш найысаалдык өскө-даа бүдүрүлгелерин митингилер болгаш хурадар болтулаан. Чаа чээшкинге москвачылар найыраалыг болгаш организастыг бижидип турар.

Тайбың талалакчыларынын бешки Бүгү-эвилел конференциясы

Май 10-да А. Е. Борнейчуктуң илеткелдин соонда санал, шүтүңгүлөөдөр өгөлдө. Улуг совет улустуң төлөөлөччилери илдерже удаа-дараалаштыр үнүп, тайбынның демократиянын болгаш дешилка-нең херезе дөш күштүгү демисежиринге боттарынын шийтерлерин меделген турганнар. Москваның И. В. Сталин аттыг автомобиль заводуның мастери Гринин, трактор бригаданынн бригадир Емельянуш, ССРЭ-ниң улустуң артизи Образцов, Куйбешевстростройнуң экскаваторщик бригадир Санников, Ада-чурттуң Улуг дайымынга дайынчы чораш, Эльба уура-жынынын кыргызчыларынн Самчук, Мадырты Афанасьева, Латви ССР-ниң эртемнер академиянын президентизи Я. Йево, Украинаның Черновица облазынн Биров аттыг колхозунуң агроному Мыктей санал берип, чүве чутулааннар. Москваның Ломоносов аттыг күүне университетиниң өмүзүндө академик С. Соболев конференцияга байыр чедирген.

Ужүктерин чангыс өп-сеткил-биле салып турар деп ол чутулаан. Оон ыңай санал берип чүве чутулааннар болза, Тажик ССР-ниң улустуң артизи Ханиф Мавлянов, Москваның болгаш бүтү Русебунд партирны Алексеев, шүтүкчү Лев Ошанин, Ленинградтың Биров аттыг көдүрүлгө-транспорт деринкининиң заводуңуң товар-красуагычига Лепин, «Соңу полус-4» деп чылып чоруур станциянын начальниги Толстыков, өрүм-некчи мастер Пархамед Халидия, тайбын камгаланынын Армия республика комитетиниң даргазы Наир Зарьян, тайбың камгаланынын Сталинград область комитетиниң даргазы профессор Полящев, чогаалчы Софронов, совет аныктарынн антифашисттик комитетиниң даргазы эш Романовский, украин чогаалчы Милоза Бахан болгаш өскелер. Конференция болуңуң азынын уламчылал турар. (СЭТА).

Узбекистаның профвизилдериниң республика Чөвүлелиниң даргазы хурады даргаалаан эш Ходжаев Луи Сайяна сөс берген. Профвизилдериниң Бүтү-дегелг Федерациянын күсүдичи бюрозуң өмүзүндө тайбын талалакчыларынн бешки Бүтү-эвилел конференциянын киржикчилеринге амыдуму байыр чедирин турарынн талазы-биле улуг өөрүшкүдөди ол илереткен. ССРЭ-ниң деңисежиринде чурттап турар 48 националларын төлөөлөр турар 1019 төлөөлөр конференцияга олуржуп турар деп маңдап комиссиянын даргазы эш Гагарина дыңаткан. Төлөөлөриң барык чартын херезежер, төлөөлөриң санында аныктар хей. Ворошилов аттыг шахтаның эртингилер бригадир — сибирь шахтержу эш Баринин болгаш аныа шүтүкчү Межлайтистин хайыккан илгит чутулааларын төлөөлөр улуг күчөтөй-биле дыңнаан. Конференцияга олуршканынын илгит уткуп алышканы-биле Луи Чен-шен — профвизилдериниң Бүтү-кыдат федерациянын орадакчы даргазы, Ален Ле Жан — Франциянын күш-ажылчы Бүтү-ниңти конфедерациянын чингине секретары, Ломбардо Долодано — Латви Американын ажилчы чоннарынн конфедерациянын даргазы чүве чутулааннар.

Май 12-ниң эртенги хурадына А. Е. Борнейчуктуң «Улустар аразынын амы байдалы болгаш тайбынын камгалалына улустарнын демисел» деп илеткелдин талазы-биле санал бөзөр уламчылал турган. Чүве чутулааннар болза, Магнитогорск комбинатынын доменщик Шаталин, ССРЭ-ниң Кызыл Крест болгаш Кызыл Чартык ай ниити-легиниң күсүкөнуң даргазы профессор Митерев, «Ленинниң чагыгыры» колхозтук даргазы Пасенко (Молда ССР), Новороссийскыниң «Пролетарий» заводтун эртингилер турар печазаларнын машинистин Мельведе, сураалыг машинист эш Баженов болгаш өскелер. Тайбынын Бүтү-дегелг Чөвүлелинн төлөөлөриң өмүзүндө чүве чутулаан аргентин чогаалчы, Тайбынын Бүтү-дегелг Чөвүлелинн кежигүну Альфредо Вареди болгаш тайбын дөш демисежир турар Барын Германиянын өр, херезежериниң мурнуңдан байыр чедирген, Тайбынын Бүтү-дегелг Чөвүлелинн төлөөлөччи Эрвин Эккертин конфедерациянын киржикчилери илгит адып чаксаалчылары-биле утсааннар. Май 12-ниң кезежик хурадына конференциянын киржикчилери Хельсинкига федерациянын Бүтү-дегелг Ассамблеяның совет төлөөлөр сонгуур дугайында айт-рынын чутулаашкан. Төлөөлөриң составына 37 кижик соңгаан. Тайбынын Бүтү-дегелг Ассамблеянын төлөөлөриңе чангыс конференция чадгыс өп-сеткил-биле бадылаан. Тайбын камгаланынн Совет Комитетинин чаа составы соңгаан. Кежээки хурады даргаалаан эш Сурыон тайбын талалакчыларынын бешки Бүтү-эвилел конференциянын хадганын чарлаан. (СЭТА).

Тайбың талалакчыларынын бешки Бүтү-эвилел конференциянын май 11-де кезежик хурамы Совет Эвилелинн болгаш даштыкы чурттарын ажилчы чоннарынн найыраалык айтканын илдерешкени болган. Профвизилдериниң Бүтү-дегелг Федерациянын күсүдичи бюрозуңуң Москва болуп турар 27-ги сессиянын киржикчилери Эвилелдер Бажынын колоннаын салыга чедип келген. Олуршканын азылчыларынн өсүтүп келгени диймитти алыш чаксаалчылар-биле утсааннар. ИФБ-ниң чингине секретары Луи Сайя болгаш ИФБ-ниң орадакчы даргалары президиумда олуртарын элөпкеллер. Тайбынын Бүтү-дегелг Чөвүлелинн кежигүну сураалыг илгид чотулаачы Халдор Лаксенести төлөөлөр беа-ла изии-биле байырааннар.

